

ANDRZEJ GRZYBOWSKI¹, AGNIESZKA RABIZA²

Konrad Dziegielewski (1903-1977) Zasłużony współtwórca okulistyki poznańskiej

Konrad Dziegielewski (1903-1977)

Important Co-founder of Poznan Ophthalmology

¹ Instytut Okulistycznych Badań Naukowych, ul. Mickiewicza 24/3B, 60-836 Poznań, Poland

² Szpital Wojewódzki w Poznaniu, ul. Juraszów 7-19, Poznań 60-479

Adres korespondencyjny:

Prof. dr hab. med. Andrzej Grzybowski

Instytut Okulistycznych Badań Naukowych, ul. Mickiewicza 24/3B, 60-836 Poznań, Poland

ABSTRAKT

Celem pracy była analiza biografii oraz dorobku naukowego Konrada Dziegielewskiego, poznańskiego okulisty i kierownika Kliniki Okulistycznej Akademii Medycznej w Poznaniu w latach 1951-1955. Konrad Dziegielewski urodził się w 1903 r. w Malborku. Otrzymał tytuł doktora wszech nauk lekarskich na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego w 1931 r. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Okulistycznego, kierownikiem poznańskiego oddziału towarzystwa w latach 1951-1956. Został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Zwycięstwa i Wolności. Napisał kilka prac naukowych.

Słowa kluczowe: Konrad Dziegielewski, medycyna, okulistyka, historia okulistyki polskiej

WSTĘP

Konrad Dziegielewski był fachowym praktykiem, cenionym za swoją wiedzę, umiejętności manualne oraz

ABSTRACT

The aim of the work was to analyze the biography and scientific achievements of Konrad Dziegielewski, an ophthalmologist from Poznań and the head of the Ophthalmology Clinic at the Medical University of Poznań from 1951 to 1955. Konrad Dziegielewski was born in 1903 in Malbork. He earned a degree of Doctor of Medicine from the Faculty of Medicine at the University of Poznań in 1931. He was a member of the Polish Ophthalmological Society and the head of the Poznań branch of the society from 1951 to 1956. He was nominated, among others, the Knight's Cross of the Order of Rebirth of Poland, the Victory and Freedom Medal. He authored a few scientific papers.

Keywords: Konrad Dziegielewski, medicine, ophthalmology, history of Polish ophthalmology

oddanie pacjentom. Celem poniższej pracy było opracowanie informacji biograficznych na jego temat oraz analiza jego dorobku naukowego.

METODOLOGIA

Do napisania poniższej pracy wykorzystano materiały pochodzące ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, Biblioteki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Archiwum Państwowego w Poznaniu oraz Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu. Informacje pozyskano również z Polskiej Bibliografii Lekarskiej pod redakcją S. Konopki, zdigitalizowanych materiałów archiwalnych m.in. Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej, bazy genealogicznej, kart meldunkowych, wspomnień pośmiertnych i słowników biograficznych. Przejrzano bazy internetowe, takie jak PubMed.

BIOGRAFIA

Konrad Dziegielewski urodził się 21 stycznia 1903 r. w Malborku. Był synem Heleny z domu Godlewskiej oraz Władysława, urzędnika kolejowego. Konrad Dziegielewski uczęszczał do szkoły podstawowej w Appelhülsen. Kontynuował edukację gimnazjalną w niemieckim mieście Dülmen, a gdy I wojna światowa się zakończyła, przeprowadził się z rodzicami do Chojnic. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w 1924 r., rozpoczął studia medyczne na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. Przez pierwsze lata studiów wykazywał szczególne zainteresowanie histologią, w której bardzo chciał się specjalizować. W kolejnych latach jego uwagę przyciągnęła okulistyka. 1 kwietnia 1927 r. rozpoczął pracę jako asystent w Klinice Okulistycznej Uniwersytetu Poznańskiego pod kierownictwem prof. Witolda Macieja Kapuścińskiego (1882-1951) [1]. 30 czerwca 1931 r. ukończył studia lekarskie z dyplomem doktora wszechnauk lekarskich. W 1934 r. ożenił się z Pelagią Urbańską, z którą miał czworo dzieci. Troje z nich również ukończyło studia lekarskie.

Po studiach Dziegielewski pracował kolejno jako młodszy, a następnie starszy asystent w Klinice Okulistycznej Uniwersytetu Poznańskiego. W 1935 r. objął stanowisko adiunkta. W kolejnych latach przygotowywał pracę habilitacyjną na podstawie preparatów histologicznych. Wspomniana praca spłonęła w czasie walk o Poznań w 1945 r. i nigdy nie została odtworzona.

Na czas wojny Dziegielewski został zmobilizowany do wojska. Gdy wrócił do Poznania, przez krótki czas prowadził oddział okulistyki. Został zwolniony 1 lipca 1942 r., kiedy kierownictwo nad oddziałem objął lekarz niemiecki. Do czasu wyzwolenia pracował w gabinecie okulistycznym przy ul. Garbary 36 w Poznaniu. Był oddany swoim pacjentom oraz służbie na rzecz ojczyzny. Udzielał się w organizacji „Czerwony Krzyż”, pomagał

Ryc. 1. Konrad Dziegielewski [13]

rannym żołnierzom i ludności cywilnej. W czasie wojny zabezpieczył mienie Kliniki Okulistycznej Uniwersytetu Poznańskiego i rozpoczął działanie oddziału okulistycznego w szpitalu miejskim przy ul. Szkolnej w Poznaniu.

Po powrocie prof. Witolda Kapuścińskiego do Poznania i objęciu przez niego kierownictwa kliniki okulistycznej, Dziegielewski wznowił pracę jako adiunkt 1 lutego 1945 r. W okresie powojennym zmuszony był do podjęcia dodatkowej pracy ze względu na trudne warunki materialne rodziny. W latach 1946-1973 kierował poradnią okulistyczną działającą przy szpitalu MSW przy ul. Dojazd w Poznaniu oraz prowadził prywatną praktykę lekarską. Ze względu na nadmierne obciążenie rozlicznymi obowiązkami oraz intensywną aktywność zawodową działalność naukowa zeszyła na drugi plan. Dziegielewski ponownie zaczął kolekcjonować preparaty histologiczne w celu odtworzenia pracy habilitacyjnej, jednak nigdy jej nie ukończył.

Po śmierci prof. Kapuścińskiego, 1 września 1951 r. objął kierownictwo nad Kliniką Okulistyczną Akademii Medycznej w Poznaniu. 1 grudnia 1954 r. został mianowany zastępcą profesora. W tamtym czasie klinika mierzyła się z problemami kadrowymi. Specjaliści okulistyki odeszli do pracy w innych placówkach lub zostali powołani do wojska. W klinice pozostali

głównie młodzi, rozpoczynający specjalizację lekarze. Kształcenie nowej kadry lekarskiej wymagało dużego nakładu czasu na pracę dydaktyczną.

Dzięgielewski cieszył się uznaniem współpracowników dzięki swojej fachowej wiedzy, bogatemu doświadczeniu i szczególnym zdolnościom manualnym. Był sumienny oraz wymagający wobec siebie i tego samego oczekiwał od innych.

Konrad Dzięgielewski był wieloletnim członkiem Polskiego Towarzystwa Okulistycznego [2], a w latach 1951-1956 kierował jego poznańskim oddziałem. Do 31 grudnia 1955 r. pracował na stanowisku kierownika Kliniki Okulistycznej Akademii Medycznej w Poznaniu, w której pozostał (już na stanowisku zastępcy profesora przy Katedrze Okulistyki) do 31 sierpnia 1957 r. [3,4]. Po odejściu z kliniki pracował na pełny etat w poradni okulistycznej przy Szpitalu MSW. 1 lutego 1961 r. objął stanowisko ordynatora oddziału okulistycznego Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego przy ul. Kryświczka w Poznaniu. Stale aktualizował swoją wiedzę, czytając zagraniczne piśmiennictwo. Dużo operował i doceniany był za swoją wprawę i osiągnięte efekty. 1 stycznia 1973 r. przeszedł na emeryturę, ale pozostał na oddziale i pracował w niepełnym wymiarze godzin (trzy) dziennie do końca życia [5]. Zmarł nagle 30 września 1977 r. Dzień wcześniej, podczas obchodów stulecia Szpitala Dziecięcego im. Kryświczka w Poznaniu, został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Był również uhonorowany Medalem Zwycięstwa i Wolności, Medalem 50-lecia Akademii Medycznej w Poznaniu, Honorową Odznaką „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” oraz Honorową Odznaką Miasta Poznania.

Jego pogrzeb odbył się na cmentarzu Górczyńskim w Poznaniu. Żegnali go tłumnie bliscy, współpracownicy, znajomi, podopieczni oraz wdzięczni pacjenci [6,7].

ANALIZA DOROBKU NAUKOWEGO

Konrad Dzięgielewski opublikował pięć prac z zakresu okulistyki, dwie w sprawozdaniu z 50. spotkania Niemieckiego Towarzystwa Okulistycznego w Heidelbergu w 1934 r. [8,9]. Jedna dotyczyła metody lokalizacji ciał obcych metodą Grudzińskiego [8].

Opisana metoda należała – według autora – do tzw. metod fizjologicznych i polegała na przemieszczaniu się cienia ciała obcego na zdjęciu rentgenowskim z różnych, zwykle czterech, kierunków patrzenia. Grudziński rozwinął zaproponowaną modyfikację, w której wyeliminował wszelkie obliczenia matematyczne, a dokładna lokalizacja odbywała się jedynie w prosty sposób graficzny. Dzięgielewski dogłębnie opisał tę metodę. „Pacjent leży na boku chorego oka, na kasecie

filmu, w odległości 5 cm od oka. Osie ze znacznikami fiksacji oddalonymi od siebie o 1 m umieszczono przed okiem w odległości 96 cm. Ognisko lampy rentgenowskiej znajduje się w odległości 60 cm od płytki. Pacjent leży z głową na drewnianym stelażu, co umożliwia wygodne przesuwanie kasety w czterech kierunkach patrzenia” [8].

W drugiej pracy przedstawił przypadek symetrycznej aleukemicznej limfadenozy oczodołu u 61-letniego pacjenta [9], skarżącego się na łzawienie i istniejący od miesięcy obrzęk powiek. W badaniu okulistycznym stwierdzono obrzęk powiek oraz „duże, nieprzemieszczalne masy nowotworowe o zwartej konsystencji” w obrębie oczodołu [9]. Ponadto występował umiarkowany wytrzeszcz, choć ruchomość obu gałek była całkowicie zachowana. Na dnie oka obustronnie stwierdzono granice tarcz nerwu wzrokowego zatarte, żyły silnie wypełnione. Postawiono rozpoznanie chłoniaka oczodołu. Wykonano biopsję guza, która nie potwierdziła tego rozpoznania. Terapia składająca się z trzech naświetlań promieniami rentgenowskimi przyniosła szybką poprawę. Po pierwszym naświetlaniu nie było już wyczuwalnego guza. Obiektywnie stwierdzono zauważalną poprawę w zakresie zmian w obrębie dna oka [9]. W 1935 r. Dzięgielewski przedstawił zagadnienie zmian ocznych w postaci nawracających krwotoków do ciała szklistego u osób młodych w przebiegu zakrzepowo-zarostowego zapalenia naczyń, a w pracy opublikowanej w 1958 r. [10] – pierwszy w piśmiennictwie polskim przypadek zespołu Vogta-Koyanagi-Harady [10]. W swojej ostatniej pracy, opublikowanej w 1973 r., Dzięgielewski i wsp. przedstawili problem oparzeń oczu i twarzy u dzieci i ich leczenia [11]. Podali oni, że spośród 89 dzieci z oparzeniami twarzy w latach 1971-1972 leczonych w Oddziale Chirurgii Dziecięcej i Oddziale Okulistycznym Wojewódzkiego szpitala Dziecięcego w Poznaniu u 15 stwierdzono oparzenia narządu wzroku. U 8 dzieci przyczyną oparzenia były środki chemiczne (z czego 7 spowodowane zasadami), a 7 termiczne (5 wrzątkiem, 2 płomieniem). Autorzy zwrócili uwagę na znaczenie udzielenia pierwszej pomocy i konieczność szkolenia w tym zakresie zarówno lekarzy pogotowia ratunkowego, jak i nauczycieli [11].

PIŚMIENNICTWO

[1] Grzybowski A., Rabiza A., Witold Maciej Kapuściński (1882-1951). Polski okulista pierwszej połowy XX wieku i działacz niepodległościowy. *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny*, 2023, 86.

[2] *Polskie Towarzystwo Okulistyczne*, [online:] <http://web.archive.org/web/20150509202752/http://pto.com.pl:80/o-pto> – 1.08.2023.

- [3] Wrzosek A., Groniowski J., Howorka B., *Kronika Akademii Medycznej w Poznaniu. Od 1 stycznia 1950 r. do 30 września 1957 r.*, t. 1, Poznań (Polska) 1959, 76.
- [4] Wrzosek A., Groniowski J., Howorka B., *Kronika Akademii Medycznej w Poznaniu. Od 1 stycznia 1950 r. do 30 września 1957 r.*, t. 2, Poznań (Polska) 1959, 260-261.
- [5] Błaszczak E., Sapiński A., Stabrowski M., *Szpital Dziecięcy im. Bolesława Krzywobłota w Poznaniu 1877-1977*, PWN, Warszawa (Polska) 1977, 109-110.
- [6] Hasik J., Meissner R.K., *Szkice do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945-1985*, Wydawnictwo Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego, Poznań (Polska) 1991, 159-161.
- [7] Gotz R., Wspomnienia pośmiertne. *Klinika Oczna*, 1978, 48(5), 238, 242.
- [8] Dziegielewska K., Über Fremdkörperlokalisation nach der Methode von Grudziński, [w:] *Bericht über die Fünfzigste Zusammenkunft der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft in Heidelberg 1934*, red. Wagenmann A. (Schriftführer der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft), Verlag von J.F. Bergmann, 1934, 96-98.
- [9] Dziegielewska K., Über symmetrische aleukämische Lymphadenose der Orbita, [w:] *Bericht über die Fünfzigste Zusammenkunft der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft in Heidelberg 1934*, red. Wagenmann A. (Schriftführer der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft), Verlag von J.F. Bergmann 1934, 276-279.
- [10] Dziegielewska K., Thrombangitis obliterans (Streszczenie referatu z Posiedzenia IX Towarzystwa Okulistów Polskich, Oddział Ziem Zachodnich 15 XII 1935). *Klinika Oczna*, 1937, 15(1), 55-56.
- [11] Dziegielewska K., Marcinkowski T., Sokołowski F., Przypadek zespołu objawów Vogt-Koyanagiiego. *Problemy Lek.*, 1958, 5(1), 49-62.

- [12] Dziegielewska K., Wojciechowski K., Stępak S. et al., *Leczenie oparzeń oczu i twarzy u dzieci. Pamiętnik III Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Chirurgii Dziecięcej*, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa (Polska) 1973, 39-42.

- [13] Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

SPIS PRAC KONRADA DZIEGIELEWSKIEGO

1. Dziegielewska K., Über Fremdkörperlokalisation nach der Methode von Grudziński, [w:] *Bericht über die Fünfzigste Zusammenkunft der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft in Heidelberg 1934*, red. Wagenmann A. (Schriftführer der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft), Verlag von J.F. Bergmann, 1934, 96-98.
2. Dziegielewska K., Thrombangitis obliterans (Streszczenie referatu z Posiedzenia IX Towarzystwa Okulistów Polskich, Oddział Ziem Zachodnich 15 XII 1935). *Klinika Oczna*, 1937, 15(1), 55-56.
3. Dziegielewska K., Über symmetrische aleukämische Lymphadenose der Orbita, [w:] *Bericht über die Fünfzigste Zusammenkunft der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft in Heidelberg 1934*, red. Wagenmann A. (Schriftführer der Deutschen Ophthalmologischen Gesellschaft), Verlag von J.F. Bergmann, 1934, 276-279.
4. Dziegielewska K., Marcinkowski T., Sokołowski F., Przypadek zespołu objawów Vogt-Koyanagiiego. *Problemy Lek.*, 1958, 5(1), 49-62.
5. Dziegielewska K., Wojciechowski K., Stępak S. et al., *Leczenie oparzeń oczu i twarzy u dzieci. Pamiętnik III Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Chirurgii Dziecięcej*, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa (Polska) 1973, 39-42.